

واژه‌هایی با چند صورت املائی

در فارسی کلماتی وجود دارد که دارای دو یا چند صورتِ املائی مضبوط است. مراد واژه‌هایی است که در کتابت آنها حروفِ هماوا (ا/ع؛ ت/ط؛ ث/س/ص؛ ح/ه؛ ذ/ز/ض/ظ؛ غ/ق) به کار رفته باشد. فهرست این واژه‌ها و ضبط پیشنهادی برای آنها، به تفکیکِ عام و خاص، به شرح زیر است:

فهرست واژه‌های دارای دو یا چند صورت املائی با ضبط مختار

در این فهرست فقط واژه‌هایی درج شده است که دارای دو یا چند صورتِ املائی ضبط‌شده باشد و علاوه بر آن در زبان فارسی امروز به کار رود، یا واژه‌هایی چون نامهای گیاهان و جانوران و خوراکیها و داروها و نظایر آنها که کاربرد فراوان دارد.

واژه‌های مهجور یا متروک در فهرست نیامده است. این‌گونه واژه‌ها از هر متنی با ضبط همان متن نقل می‌شود.

در مواردی که ضبط کلمه یا اسمی (اعم از اسم شخص یا محل جغرافیایی) با ضبط مختار آن کلمه یا اسم متفاوت باشد، در متون تاریخی و قدیمی همان ضبط قدیم نوشته می‌شود.

در ضبط واژه‌ها، ضوابط زیر به ترتیب اولویت رعایت شده است:

— رواج ضبط: مثلاً صورتهای آذوقه، حوله، حلیم، تالار، قداره، قورباغه و... به همین اعتبار انتخاب شده است.

— در موارد نادر، بعضی ملاحظات تاریخی و همچنین پرهیز از افزایش تعداد واژه‌هایی که دارای املاى واحد اما به دو یا چند معنی است مورد نظر بوده است.

— عموماً ضبط کتابهای درسی، به‌ویژه دبستانی، ترجیح داده شده است.

— صورت املائی تازه، هرچند مرجح باشد، پیشنهاد نشده است.

<u>ضبط مختار</u>	<u>صورت‌های املائی*</u>
	۱/آ
آذوقه	آزوقه / آذوقه
آروغ	آروغ / آروق
آقا	آقا / آغا
<p>(کلمه «آقا» امروزه با حرف «ق» نوشته می‌شود، ولی این کلمه در قدیم گاهی لقب زنان بوده و با حرف «غ» به صورت «آغا» نوشته می‌شده است، مانند شادملک‌آغا، گلین‌آغا، و گاهی نیز با همین کتابت در مورد مردان به کار می‌رفته است، مانند آغامحمدخان و آغاپاشا. در این موارد خاص، در خط فارسی امروز نیز همان ضبط قدیم رعایت می‌شود.)</p>	
اتاق	اتاق / اطاق
اتو / اطو	اتو / اطو

* واژه‌هایی که حرف آغازی آنها دارای دوگونه نوشتاری است، برای سهولت مراجعه، فقط ذیل حرفی آورده شده که اگر می‌خواستیم آن کلمه را به فارسی سره بنویسیم با آن حرف می‌نوشتیم، به‌جز کلماتی که با دو حرف «ق» و «غ» آغاز می‌شود که ذیل حرف «ق» آورده شده است.

ضبط مختار

اختاپوس
اسطبل
اسطرلاب
افستین
آلم شنگه
امپراتور
امپراتریس
اتراق

صورت‌های املائی

اختاپوس / اختاپوٹ
اسطبل / اصطبل
اسطرلاب / اصطرلاب
افستین / افسنطین
آلم شنگه / علم شنگه
امپراتور / امپراطور
امپراتریس / امپراطریس
اتراق / اطراق

پ

باباغوری
باتری / باطری
باتلاق
باجناق
بغچه / بقچه
بلغور
بلیت

باباغوری / باباقوری
باتری / باطری
باتلاق / باطلاق
باجناق / باجنناق
بغچه / بقچه
بلغور / بلقور
بلیت / بلیط

پ

پاتوق

پاتوق / باتوغ

ت

ترق و توروق
طارم
تنبور
طاس
طاس کباب

ترق و توروق / تاراغ و توروغ
طارم / طارم
تنبور / طنبور
طاس / طاس
طاس کباب / طاس کباب

<u>ضبط مختار</u>	<u>صورت‌های املائی</u>
تاغ	تاغ / تاغ (نام درختچه)
طاق	تاغ / طاق
تاغ	تاغ / طاق (در مقابل جفت)
طاق‌دیس	طاق‌دیس / طاق‌دیس
تالار	تالار / طالار
تاوُل	تاوُل / طاوُل
تایر	تایر / طایر (چرخ ماشین)
تباشیر	تباشیر / طباشیر
تبرخون / طبرخون	تبرخون / طبرخون
تبرزد / طبرزد	تبرزد / طبرزد
تبرزین	تبرزین / طبرزین
تپانچه	تپانچه / طبانچه
تپیدن	تپیدن / طپیدن
(مشنقات آن نیز با «ت» نوشته می‌شود)	
تَبِق	تَبِق / طَبِق / تَبِغ
تُتْمَاج	تُتْمَاج / طُطْمَاج (نام نوعی آش)
تراز (= ترازِ آبی)	تراز / طراز
طراز (= نگارِ جامه)	تراز / طراز
(همچنین در عبارتی مثل «طراز اول» به معنای «دارای مقام اول»)	
هم‌تراز و هم‌طراز هر دو صحیح است.	
ترخون	ترخون / طرخون
ترقَه	ترقَه / طرقَه
تشت / طشت	تشت / طشت
تغار	تغار / طغار
طویقا	تویقا / طویقا
توفان / طوفان	توفان / طوفان

ضبط مختار

صورت‌های املائی

چ

چارق
چلغوز

چارق / چارغ
چلغوز / چلقوز

خ

خطمی

ختمی / خطمی (گل)

د

دوقلو

دوقلو / دوغلو

ز

زغال

زغال / ذغال

س

سوغات

سوغات / سوقات

غ

غلتیدن

غلتیدن / غلطیدن

(همچنین مشتقات آن مثل «غلتان، غلتک»،
«بام غلتان»)

ق

قاتی
قاروقور
قباد
قَدَّاره

قاتی / قاطی
قاروقور / غاروغور
قباد / غباد (نام ماهی)
قَدَّاره / غَدَّاره

<u>ضبط مختار</u>	<u>صورت‌های املائی</u>
قُدُقُد	قُدُقُد / غُدُغُد
غدغن	قدغن / غدغن / غدغن
قراقروت	قراقروت / قراقروط
قرتی	قرتی / غرتی
قرشمال	قرشمال / غرشمال
قُرُق	قُرُق / غُرُق
قورمه	قورمه / غرمه / قورمه
قروش	قروش / غروش
قَزَقان	قَزَقان / قَزَخان
	(گونه‌های دیگر: قازغان / قازقان، غزغن / قزغن)
قشقرق	قشقرق / غشغرق
قشلاق	قشلاق / قشلاغ
	(گونه‌های دیگر: قیشلاق / قیشلاغ)
قفس	قفس / قفص
قَلَب	قَلَب / غَلَب
قلنبه	قلنبه / غلنبه
قلیان	قلیان / غلیان
قورباغه	قورباغه / غورباغه
قورت	قورت / غورت
قوطی	قوطی / قوتی
قیقاج	قیقاج / غیقاج
قیماق	قیماق / غیماغ
	ل
لاتاری	لاتاری / لاطاری
لق	لق / لغ
لق و لوق	لق و لوق / لغ و لوغ

ضبط مختار

صورت‌های املائی

لَقْلَق
لوطی

لَعْلَع / لَقْلَق
لوطی / لوتی

ملاط

م
ملات / ملاط

ن

ناسور
نسطوری
نِقْزِقْ
نفت
نفتالین

ناسور / ناصور
نسطوری / نستوری
نِقْزِقْ / نِغْزِغْ
نفت / نِفْطْ
نفتالین / نِفْطالین

و

ورْقُلْمِبِیدِن
وَعْوَغْ

ورْعُلْمِبِیدِن / ورْقُلْمِبِیدِن
وَقْوَغْ / وَعْوَغْ

ه

حلیم
حوله
هیز

هلیم / حلیم
هوله / حوله
هیز / حیز

ی

یاتاقان
یالقوز
یورغه
یغور

یاتاقان / یاطاقان
یالقوز / یالغوز
یُرْقه / یِرْغه / یورقه / یورغه
یُغور / یُقور

فهرست اعلام دارای دو یا چند صورت املائی با ضبط مختار

<u>ضبط مختار</u>	<u>صورت‌های املائی</u>
	آ / آ
آقاخان	آغاخان / آقاخان
آغاجری	آغاجری / آقاجری
آلاداغ	آلاداغ / آلاداق
أترار	أترار / أطرار
اتریش	اتریش / اطریش
اصطهبانات ^۱	استهبانات / اصطهبانات / اصطهبانات
استخر / اسطخر	استخر / اسطخر / اسطخر
ایتالیا	ایتالیا / ایتالیا
ایزه	ایزه / ایزه
	پ
باطوم	باطوم / باطوم
بوزرجمهر	بوزرجمهر / بوزرجمهر
	پ
پترکبیر	پترکبیر / پطرکبیر
پترزبورگ	پترزبورگ / پطرزبورگ
	ت
تائیس	تائیس / طائیس
تاب	تاب / طاب
	(نام رودی که از کهکیلویه سرچشمه می‌گیرد)

۱. وزارت کشور، در تقسیمات کشوری، «استهبان» را به جای «استهبانات» برگزیده است.

صورت‌های املائی

ضبط مختار

تارم / طارم	تارم / طارم
تالش / طالش	تالش / طالش
تایباد / طایباد	تایباد / طایباد
تَبْرک / طَبْرک	تَبْرک / طَبْرک
تپور / طپور	تپور / طپور
تخار / طخار	تخار / طخار
تخارستان / طخارستان	تخارستان / طخارستان
طرابلس	ترابلس / طرابلس
ترشیز	ترشیز / طرشیز
ترقبه / طرقبه*	ترقبه / طرقبه
تسوج / طسوج*	تسوج / طسوج
توالش / طوالش*	توالش / طوالش
توس / طوس*	توس / طوس
طوسی	توسی / طوسی

(طوسی وقتی اسم یا لقب باشد، مانند خواجه نصیرالدین طوسی، فردوسی طوسی، همیشه با «ط» می‌آید).

تهران	تهران / طهران
تهماسب / طهماسب	تهماسب / طهماسب
تهمورث / طهمورث	تهمورث / طهمورث
تیسفون	تیسفون / طیسفون

ج
جابلسا / جابلصا

خ
ختا / خطا

<u>ضبط مختار</u>	<u>صورت‌های املائی</u>
خاف	خواف / خاف
	ز
زنون	زنون / ذنن
	س
ساوجبلاغ	ساوجبلاغ / ساوجبلاق
سغد	سغد / صغد
سقلاب / صقلاب	سقلاب / صقلاب
	ش
شبورغان	شبورغان / شبورقان
	ع
عیسو	عیسو / عیسو
	ق
قباد	قباد / غباد
قرلق	قرلغ / قَرلق
قره آغاج	قره آغاج / قره آقاج
	ک
کیقباد	کیقباد / کیغباد
	ل
لوت	لوت / لوط (کوبر)
لوط	لوت / لوط (قوم)